

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

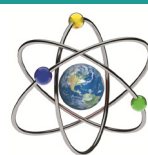

№1(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 312 sahifa,
20-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorligini aniqlash	16
<i>Akramova Dildora Ergashboy qizi</i>	
Bola tarbiyasida o'yinning ahamiyati	21
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, O'ktamova Nasiba Ravshan qizi</i>	
O'quvchilarning loyiha-tadqiqot faoliyatini tashkil etishning ilmiy asoslari	25
<i>Sobirova Nilufar Azimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish	29
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Ko'zibayeva Nasiba O'tkir qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiyani rivojlantirish texnologiyalari	32
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Allaberdiyeva Mardona O'tkirbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy tarbiyalash mazmuni va vazifalari.....	37
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Mirsharfova Shahinabegim Saidabbos qizi</i>	
Gandbolchi sportchilarni jismoniy tayyorgarligida harakatli o'yinlarning tarbiyaviy rivojlantiruvchi vazifalari	41
<i>Ibodullayeva Munira Atabek qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirishda noan'anaviy usullardan foydalanish samaradorligi.....	44
<i>Yusufaliyeva Gulnora Abduraxmonovna</i>	
Modern Requirements for a Teacher's Pedagogical Skills in the Context of Digital Transformation in Education.....	49
<i>Abira Bakhramova</i>	
Ta'lim muassasalarida o'smir yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beruvchi pedagogik omillar va shart-sharoitlar	54
<i>Artikova Gulnoza Xasanovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtisodiy tarbiya berishning nazariy-pedagogik asoslari	57
<i>Mamadaliyeva Nilufar Bahodirovna</i>	
Kognitiv lingvistika va konseptologiya masalalari	60
<i>Meyliqulova Manzura Abdullayevna</i>	
Developing Law Students' Writing Competence Through the IRAC Method in Legal English Classes: A Comprehensive Study at TSUL.....	63
<i>Noila Mustafoeva</i>	
Tarixiy obidalarining restavratsiya jarayonlarining o'rganilish tarixi	67
<i>Ochilov Davron Bahodir o'g'li</i>	
Oliy ta'limda baholash jarayonini avtomatlashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanishi.....	72
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Mamadaliyeva Kamolaxon Xayrullo qizi</i>	
Tabiiy yorug'lik va barqaror energiya manbalarini integratsiyalashgan mini home loyihasi.....	76
<i>Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, Qodirjonov Oyatillo Abdulboqi o'g'li</i>	
Talabalarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishda madaniy meros vositalarining pedagogik ahamiyati.....	80
<i>Rajabova Matluba Toshkentboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	83
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Raqamli kommunikatsiyalarni o'smirlar shaxsiyatining rivojlanishiga ta'siri	86
<i>Shomurotova Nigoraxon Nabijonovna</i>	
Talabalarning chizma geometriya fanini mustaqil bilish faoliyatiga oid kompetensiyalarini "Visio" dasturi vositasida rivojlantirish metodikasi	90
<i>Tashimov Nurlan Erpolatovich</i>	

Shaxslararo munosabatlar – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida.....	94
Uralova Muxabbat Sanjar qizi	
O'zbek tili darslarida raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish tajribasi	98
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Психологическая готовность разведенных людей к вступлению в новый брак и приоритеты при выборе партнера.....	101
Саидвалиева Шодия Рихсихужа кизи	
Воспитание любви к прекрасному у дошкольников в развивающей предметно-пространственной среде: теоретико-методический аспект.....	107
Терехова Ольга Евгеньевна, Темирова Барно Кёмхоновна	
Методика формирования наблюдательности у детей 6–7 лет в процессе целенаправленных прогулок-наблюдений.....	111
Терехова Ольга Евгеньевна, Шокиржоновна Мохира Илхомжон кизи	
Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari	115
Artikbayeva Aziza Abror qizi	
Zamonaviy darslarda guruhlarda ishlash metodikasi	118
Berdiyeva Lobar Norqobulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faol rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanish.....	120
Esanova Maysara Umirovna	
Logopediyada axborot texnologiyalarini qo'llash metodlari	124
Feruza Yusupova Akildjanovna	
Axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va rivojlanish bosqichlari.....	130
Qodirov Farrux Ergash o'g'li, Allanazarova Anora Muxobir qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentsiyalarini rivojlantirish	134
Umarov Xusniddin	
Bo'lajak talabalarining individual yondashuv asosida kasbiy-ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish	138
Arslonova Gulsora Kurbonovna	
Ona tili darslarida til kompetentsiyasini kognitiv-semantik yondashuv asosida shakllantirish	142
Mo'minova Go'zalxon G'ulamjanovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	147
Maxliyo Turotova Erkin qizi	
Talabalarining kreativligini musiqiy-nazariy fanlar vositasida oshirish samaradorligi	153
Urinova Sabina Shuxrat qizi	
Imijning ijtimoiy-psixologik fenomen sifatida talqini	160
Jo'rayeva Sohibjamol Norqobilovna	
Inklyuziv kompetensiya tushunchasining ilmiy-nazariy asoslari	163
Abdubannobova Mahliyo Abdurashid qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy-emotsional kompetentsiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	167
Abdurasulova Dilnoza Abdug'ani qizi	
Muxammas (taxmis) janrining o'zbek she'riyatidagi tarixiy taraqqiyoti va zamonaviy poetik talqinlari	170
Avazova Sitara	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligining asosiy shakllari.....	173
Babayeva Dono Razzakovna, Erkinova Madinabonu Otabek qizi, Xolmatova O'g'li Tojiddin qizi	
Yangi taraqqiyot davrida talaba-yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashning ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	177
Botirova Zohida Doniyor qizi	
Logoritmikada sportga asoslangan o'yinlar	180
Dilfuza Ochilova Zayniddinovna	
Jismoniy tarbiyaning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri (Andijon shahridagi Prezident maktabi tajribasi asosida).....	184
Ibragimov Shuhratbek Iminjonovich	

Bolajak tarbiyachilarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlashda integrativ yondashuvning zaruriyati	188
Karimova Feruzaxon Zakirovna	
Effective Techniques of Teaching Foreign Language Classes: a Sample of The 4CS Method	191
Khaitmuratova Zarina Sobirdjanovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual imkoniyatlarini tabiat bilan tanishtirish orqali shakllantirish ..	193
Maxmudova Durdona Mirkarimovna	
O'quvchilarning kasbiy ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	196
Mutallibjonov Ma'rufjon	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni kun tartibini to'g'ri tashkil etish	200
Muxtorova Mohira Ma'rufjon qizi	
Aksiologik yondashuv asosida altruistik ko'nikmalarni shakllantirish jarayonida ijtimoiy faoliyatni amalga oshirish	204
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
O'smirlarda agressiv xulq-atvorini psixologik o'rganishning o'ziga xos xususiyatlari	207
Norqulova Dildora Shavkat qizi	
Raqamlashtirish jarayonida bo'lajak muhandislarni ishlab chiqarish-texnologik faoliyatiga tayyorlashning dasturiy-metodik ta'minoti	211
Nurov O'tkir Xudoyberdiyevich	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etilish	214
O'roqova Zilola Salomovna	
Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarida amaliy tayyorgarlik tushunchasi va uning mazmun-mohiyati.....	217
Qaramanov Obid Xudayberdiyevich	
Pedagoglar uchun sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlari	221
Qarshiyev Jamshid Murotaliyevich	
Talabalarda psixologik moslashuvchanlikda refleksiya mohiyati va kognitiv qobiliyatni rivojlantirish samaradorligi.....	226
Ravshanova Nargiza Norboyevna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida integrallashgan mashg'ulotlarni tashkil etish	230
S. Irisova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida marketing faoliyatini tizimli tashkil etishning nazariy asoslari	233
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Qo'chqorova Munisa Anvar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning dialogik nutqini xalq ertaklari asosida rivojlantirish	237
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Abdurafova Muxayyo Xabibullo qizi	
Bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik yondashuv	241
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Sanoqulova Gulasal Nurillo qizi	
Sun'iy intellektni tibbiy oliy ta'lim o'quv dasturlarini ishlab chiqishda qo'llash: innovatsion yondashuvlar va tajribalar	246
Toxirova Farida Olimjonovna	
Talabalarni estetik tarbiyalashda milliy xalq o'yinlaridan foydalanish modeli.....	251
Usarov Murodjon Mamarasul o'g'li	
Xalqaro kimyo olimpiadalariga o'quvchilarni tayyorlashda xalqaro baholash tadqiqotlariga asoslangan kreativ topshiriqlar va fanlararo integratsiyadan foydalanish metodikasi	254
Usmanov Baxtiyor Xabibullayevich	
Xoja (Sayyid Poshshoxoja ibn Abdulvahhobxo'ja) va uning asarlarining o'zbek nasridagi o'ri va ahamiyati.....	258
Valijonova Mahzunabonu	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvida diversifikatsiya: tizimli yondashuv va rivojlanish strategiyalari	261
Xakimova Sevara Shavkat qizi	
STEAM texnologiyasini nodavlat ta'lim tashkilotlarida ommalashtirishning ijobiy tomonlari.....	264
Xalokova Maksudaxon Ergashevna, Melnikova Zaynura	
Muhammad Sodik Qoshg'ariy asarlarida ma'naviy-axloqiy tarbiya nazariyasi.....	267
Moxira Niyozqulova Nuraliyevna	

Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ona tili fanini o'qitish kompetentligini rivojlantirish metodikasi (AQSh tajribasi).....	270
<i>Olimjonova Dilnavoz Maribjon qizi</i>	
Xalqaro baholash dasturlari mohiyati va ahamiyati	274
<i>Vohidova Ibodat Hurmatullayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim-tarbiya jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv	277
<i>Xujamiyarov Sa'dullo Choriyevich</i>	
Davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida jamoatchilik nazorati samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish.....	281
<i>Xusanova Dilraboixon Botiraliyevna</i>	
Talabalarning jismoniy tayyorgarligida suzish mashg'ulotlarining ta'siri	285
<i>Zuxriddin Nasibovich Boboshev</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni milliy-ma'naviy qadryatlar asosida tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari	289
<i>Abdullayev Muxammadimin Egamberdiyevich, Dadabayev Akramjon Askaraliyevich</i>	
Использование чат-ботов в образовательном процессе	294
<i>Мадаминова Наргизахон Жахонгир кизи</i>	
Формирование гендерной культуры детей старшего дошкольного возраста в контексте государственной стратегии Узбекистана	298
<i>Намазбаева Лола Закировна, Тиллабаева Малика Хабибуллаевна</i>	
STEAM технологии в дошкольном образовании	302
<i>Садикова Дилафруз Хусановна</i>	
Системная модель социально-эмоционального обучения в Узбекистане: интеграция подходов, основанных на школьном образовании и партнерстве семьи и школы	307
<i>Санакулова Нигора</i>	

INKLYUZIV KOMPETENSIYA TUSHUNCHASINING ILMIY- NAZARIY ASOSLARI

Abdubannobova Mahliyo Abdurashid qizi
FarDU doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada inklyuziv kompetensiya tushunchasining ilmiy-nazariy asoslari, uning pedagogik, psixologik va ijtimoiy jihatlari tahlil qilinadi. Maqola inklyuziv ta'limni amalga oshirishda o'qituvchilar uchun zarur bo'lgan kompetensiyalarni aniqlashga va ularni rivojlantirish yo'llarini ko'rsatishga qaratilgan. Inklyuziv ta'lim nafaqat o'quvchilarning bilim olish jarayonini yaxshilaydi, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi. Shuning uchun, ushbu mavzu dolzarb va muhimdir.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, inklyuziv kompetensiya, o'z-o'zini anglash nazariyasi, pedagogik metodlar, psixologik bilimlari, individual yondashuvlar, ijtimoiy va siyosiy omillar.

Abstract: This article analyzes the scientific and theoretical foundations of the concept of inclusive competence, its pedagogical, psychological and social aspects. The article aims to identify the competencies necessary for teachers in implementing inclusive education and to show ways to develop them. Inclusive education not only improves the learning process of students, but also ensures social stability in society. Therefore, this topic is relevant and important.

Key words: Inclusive education, inclusive competence, self-awareness theory, pedagogical methods, psychological knowledge, individual approaches, social and political factors.

Аннотация: В данной статье анализируются научно-теоретические основы понятия инклюзивной компетенции, её педагогические, психологические и социальные аспекты. Статья направлена на определение компетенций, необходимых учителям для реализации инклюзивного образования, и освещение путей их развития. Инклюзивное образование не только улучшает процесс обучения учащихся, но и обеспечивает социальную стабильность в обществе. В связи с этим данная тема является актуальной и значимой.

Ключевые слова: инклюзивное образование, инклюзивная компетенция, теория самопознания, педагогические методы, психологические знания, индивидуальные подходы, социально-политические факторы.

KIRISH

Inklyuziv ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining muhim va ajralmas qismidir. Bu yondashuv har bir o'quvchining individual ehtiyojlari, qobiliyatlari va imkoniyatlarini inobatga olgan holda ta'lim berishni nazarda tutadi. Inklyuziv kompetensiya tushunchasi, o'qituvchilarning turli ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilarni ta'lim jarayoniga jalb qilish va ularning individual xususiyatlarini inobatga olish qobiliyatini ifodalaydi. O'qituvchilar inklyuziv ta'limni amalga oshirishda nafaqat pedagogik bilimlarga, balki psixologik, ijtimoiy va madaniy jihatlarga ham ega bo'lishlari zarur.

Bugungi kunda ta'lim tizimida inklyuzivlikni ta'minlash muhim ahamiyatga ega, chunki bu nafaqat o'quvchilarning o'zaro munosabatlarini, balki jamiyatda ijtimoiy adolat va tenglikni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi har bir o'quvchiga o'z imkoniyatlaridan maksimal darajada foydalanish imkonini berishdir. Bu jarayon o'qituvchilarning inklyuziv kompetensiyasini talab qiladi, ya'ni ularning qobiliyatlari, bilimlari va tajribalari inklyuziv muhit yaratishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Inklyuziv kompetensiya tushunchasi ko'plab ilmiy tadqiqotlar va nazariyalar orqali rivojlanib kelmoqda. Ainscow (2005) va Florian Rouse (2009) kabi olimlar inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillarini belgilab, o'qituvchilarning inklyuziv kompetensiyasini oshirish zarurligini ta'kidlaydilar. Shuningdek, Bandura (1997) tomonidan ishlab chiqilgan o'z-o'zini anglash nazariyasi, o'quvchilarning motivatsiyasi va o'z qobiliyatlariga bo'lgan ishonchini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Inklyuziv kompetensiya tushunchasining rivojlanishi bir qator ilmiy tadqiqotlar va nazariyalar bilan bog'liqdir.

- 1. Tushunchaning ta'rifi:** Inklyuziv kompetensiya tushunchasi, asosan, o'qituvchilarning pedagogik mahorati, psixologik bilimlari va ijtimoiy kontekstni tushunish qobiliyatidan iborat. (Ainscow, 2005; Florian Rouse, 2009).
- 2. Psixologik asoslar:** O'quvchilarning individual ehtiyojlari va qobiliyatlari psixologik jihatdan muhim ahamiyatga ega. Ularning motivatsiyasi va o'z-o'zini anglash darajasi ta'lim jarayoniga ta'sir qiladi (Bandura, 1997).
- 3. Pedagogik yondashuvlar:** Inklyuziv ta'limda qo'llaniladigan pedagogik metodlar, masalan, guruhli ishlar va individual yondashuvlar, o'quvchilarning o'zaro hamkorligini oshiradi (Tomlinson, 2014).
- 4. Ijtimoiy jihatlar:** Jamiyatda inklyuzivlikni rivojlantirish uchun ta'lim muassasalari muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonda o'qituvchilar va ma'muriyat ijtimoiy stereotiplarni yengib o'tish va inklyuziv muhit yaratish uchun faol harakat qilishi zarur (UNESCO, 2017).

Inklyuziv kompetensiya tushunchasining ilmiy-nazariy asoslarini tahlil qilishda bir nechta muhim adabiyotlarni ko'rib chiqish mumkin. Ushbu adabiyotlar inklyuziv ta'lim, o'qituvchilarning kompetensiyalari va ta'lim jarayonida individual ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan yondashuvlarni o'z ichiga oladi.

- 1. Ainscow, M. (2005).** "Developing Inclusive Education Systems: The Role of the Teacher." Ainscowning ishlari inklyuziv ta'lim tizimlarini rivojlantirishda o'qituvchilarning rolini ta'kidlaydi. U o'qituvchilarning individual ehtiyojlarni hisobga olish qobiliyatini oshirish zarurligini va bu jarayonda hamkorlik va jamoaviy ishning ahamiyatini ko'rsatadi.
- 2. Florian, L., Rouse, M. (2009).** "Inclusive Practice: A Systematic Review of the Evidence." Ushbu tadqiqot inklyuziv ta'lim amaliyotlarining samaradorligini tahlil qiladi. Tadqiqot natijalari, o'qituvchilarning inklyuziv kompetensiyasini oshirish uchun tajriba almashish va o'zaro o'rganishning muhimligini ko'rsatadi.
- 3. UNESCO (2005).** "Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All." UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan ushbu qo'llanma inklyuziv ta'limning asosiy prinsiplari va yondashuvlarini belgilaydi. U ta'lim tizimlarida barcha o'quvchilarni qamrab olish va ularning individual ehtiyojlarini inobatga olish zarurligini ta'kidlaydi.
- 4. Mitchell, D. (2014).** "What Really Works in Special and Inclusive Education: Using Evidence-Based Teaching Strategies." Mitchellning asari inklyuziv ta'limda ishlatiladigan samarali pedagogik strategiyalarni tahlil qiladi. U o'qituvchilarning malakasini oshirish va inklyuziv muhit yaratish uchun zarur bo'lgan amaliy yondashuvlarni taqdim etadi.
- 5. Bandura, A. (1997).** "Self-Efficacy: The Exercise of Control." Banduraning o'z-o'zini anglash nazariyasi, o'qituvchilarning inklyuziv ta'limga bo'lgan yondashuvini belgilaydi. O'z-o'zini anglash darajasi yuqori bo'lgan o'qituvchilar, inklyuziv muhit yaratishda muvaffaqiyatliroq bo'lishadi.
- 6. Slee, R. (2011).** "The Irregular School: Exclusion, Schooling and Inclusive Education." Slee asarida inklyuziv ta'lim va ta'lim tizimidagi noqulayliklar tahlil qilinadi. U inklyuziv kompetensiyaning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan ijtimoiy va siyosiy omillarni ko'rib chiqadi.

Ushbu adabiyotlar inklyuziv kompetensiya tushunchasining ilmiy-nazariy asoslarini belgilaydi va o'qituvchilarning individual ehtiyojlarni qondirish qobiliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Inklyuziv ta'limni amalga oshirishda, o'qituvchilar uchun zarur bo'lgan makolalar va strategiyalarni belgilashda ushbu tadqiqotlar va nazariyalar yordam beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Inklyuziv ta'limning nazariy asoslari o'z ichiga turli yondashuvlarni oladi. Ainscow (2005) o'zining "Developing Inclusive Education Systems" maqolasida inklyuziv ta'lim tizimlarining rivojlanishi uchun zarur bo'lgan omillarni ko'rib chiqadi. Inklyuziv ta'limning muvaffaqiyati ta'lim muassasalari va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikka bog'liq ekanini ta'kidlaydi. Kompetensiya tushunchasi pedagogikada muhim ro'l o'ynaydi.

UNESCO (2005) tomonidan chiqarilgan "Guidelines for Inclusion" qo'llanmasida, inklyuziv kompetensiya o'qituvchilarning har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini qondirish qobiliyatini anglatadi. Ushbu hujjat, o'qituvchilarni tayyorlashda zarur bo'lgan kompetensiyalarni belgilaydi. Mitchell (2014) "What Really Works in Special and Inclusive Education" kitobida inklyuziv ta'limda samarali pedagogik strategiyalarni muhokama

qiladi. O'qituvchilar uchun inklyuziv ta'limda foydalanish mumkin bo'lgan metodlarni va strategiyalarni taklif etadi. Bu metodlar, o'qituvchilarning inklyuziv kompetensiyasini oshirishga yordam beradi.

Bandura (1997) "Self-Efficacy: The Exercise of Control" asarida o'z-o'zini anglash nazariyasini keltiradi, bu esa inklyuziv ta'limda o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilarning o'z-o'zini anglash darajasi, ularning inklyuziv ta'limga bo'lgan yondashuvini belgilaydi.

Florian va Rouse (2009) "The Inclusive Practice Project in Scotland" maqolasida inklyuziv ta'lim amaliyotlarini ko'rib chiqadi va o'qituvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan tadqiqotlarni taqdim etadi. Ular, inklyuziv ta'lim amaliyotlariga oid tajribalarni tahlil qilib, muvaffaqiyatli yondashuvlarni belgilaydi.

Inklyuziv kompetensiya tushunchasi ta'lim jarayonida barcha o'quvchilarning ehtiyojlarini inobatga olish va ularga mos ta'lim berish qobiliyatini anglatadi. Ushbu muhokama qismida inklyuziv kompetensiyaning ilmiy-nazariy asoslarini tahlil qilish orqali, uning ta'lim tizimidagi ahamiyati, o'qituvchilarning roli va pedagogik amaliyotlar bilan bog'liqligini ko'rib chiqamiz.

1. **Inklyuziv ta'limning asosiy prinsiplari.** Inklyuziv ta'lim, barcha o'quvchilarni, shu jumladan, maxsus ehtiyojlari bo'lganlarni ham qamrab oladigan yondashuvdir. Ainscow tomonidan ta'kidlanganidek, inklyuziv ta'lim tizimlari o'qituvchilarni individual ehtiyojlarni hisobga olishga undaydi. Bu, o'z navbatida, ta'lim jarayonida har bir o'quvchining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olishni talab qiladi.
2. **O'qituvchilarning ro'lini o'rganish.** O'qituvchilarning inklyuziv kompetensiyasini rivojlantirishda, ularning ro'li muhimdir. Florian va Rouse tomonidan o'rganilgan ma'lumotlarga ko'ra, o'qituvchilar o'z bilim va malakalarini oshirish orqali inklyuziv amaliyotlarni samarali amalga oshirishlari mumkin. O'qituvchilarning o'zaro tajriba almashishi va hamkorlikda ishlashi, inklyuziv muhit yaratishda muhim omil hisoblanadi.
3. **Pedagogik strategiyalar va amaliyotlar.** Mitchell tomonidan taqdim etilgan samarali pedagogik strategiyalar inklyuziv ta'limda muhim ro'l o'ynaydi. Ularning ichida individual yondashuvlar, guruhda ishlash va ko'p turli usullarni qo'llash kabilar mavjud. Bu strategiyalar o'qituvchilarga har bir o'quvchining ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim berishga yordam beradi.
4. **Ijtimoiy va siyosiy kontekst.** Slee asarida inklyuziv ta'limning ijtimoiy va siyosiy konteksti tahlil qilinadi. U ta'lim tizimidagi noqulayliklar va tengsizliklarni ko'rib chiqadi, bu esa inklyuziv kompetensiyani rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Ta'lim tizimlaridagi siyosiy qarorlar va ijtimoiy sharoitlar, o'qituvchilarning inklyuziv kompetensiyasini shakllantirishda katta ta'sir ko'rsatadi.
5. **O'z-o'zini anglash va motivatsiya.** Bandura tomonidan ishlab chiqilgan o'z-o'zini anglash nazariyasi, o'qituvchilarning inklyuziv ta'limga bo'lgan yondashuvini belgilaydi. O'z-o'zini anglash darajasi yuqori bo'lgan o'qituvchilar, o'z vazifalarini muvaffaqiyatli bajarishga qodir bo'lishadi, bu esa inklyuziv muhit yaratishda muhim ahamiyatga ega.

Inklyuziv kompetensiya tushunchasi ta'lim jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'lib, o'qituvchilarning individual ehtiyojlarni qondirish qobiliyatini belgilaydi. Ushbu ilmiy-nazariy asoslar, inklyuziv ta'limni amalga oshirishda zarur bo'lgan yondashuvlar va strategiyalarni aniqlashda yordam beradi. O'qituvchilarning malakasini oshirish va inklyuziv muhit yaratish uchun zarur bo'lgan omillarni tushunish, ta'lim tizimlarining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA

Inklyuziv kompetensiya tushunchasi ta'lim jarayonida barcha o'quvchilarning ehtiyojlarini inobatga olish va ularga mos ta'lim berish qobiliyatini anglatadi. Ushbu maqolada inklyuziv kompetensiyaning ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilindi.

Inklyuziv ta'limning asosiy prinsiplari, o'qituvchilarning ro'li, samarali pedagogik strategiyalar va ijtimoiy-siyosiy kontekstlar inklyuziv kompetensiyani rivojlantirishda muhim omillar sifatida ko'rib chiqildi.

O'qituvchilarning individual yondashuvlarni qo'llashlari, o'z-o'zini anglash darajasini oshirishlari va hamkorlikda ishlashlari inklyuziv muhit yaratishda muhim ahamiyatga ega. Bunday yondashuvlar orqali ta'lim tizimlari barcha o'quvchilar uchun yanada qulay va samarali bo'ladi. Shuningdek, ijtimoiy va siyosiy sharoitlarning ta'lim jarayonidagi ta'siri, inklyuziv kompetensiyani rivojlantirishda e'tiborga olinishi lozim. Natijada, inklyuziv kompetensiya tushunchasi ta'lim jarayonining sifatini oshirish va har bir o'quvchining imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

O'qituvchilarning malakasini oshirish va inklyuziv muhitni yaratish, ta'lim tizimlarining kelajakdagi rivojlaniishi uchun zaruriy shartlardir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ainscow, M., Miles, S. (2008). "Developing Inclusive Education Systems: The Role of School Leadership." "International Journal of Inclusive Education", 12(5-6), 433-448.
2. UNESCO (2005). "Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All." Paris: UNESCO Publishing.
3. Florian, L., Linklater, H. (2010). "Preparing Teachers for Inclusive Education: Using Inclusive Pedagogy to Improve Teacher Education." "Journal of Teacher Education", 61(4), 340-354.
4. Tomlinson, C. A. (2001). "How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms." Alexandria, VA: ASCD.
5. Lindsay, G. (2007). "Inclusive Education: A Critical Perspective." "British Journal of Special Education", 34(3), 197-203.
6. Slee, R. (2011). "The Irregular School: Exclusion, Schooling and Inclusive Education." "Routledge".
7. Kauffman, J. M., Landrum, T. J. (2013). "Characteristics of Emotional and Behavioral Disorders of Children and Youth." "Pearson".
8. Gordon, R., Rosenblum, K. (2006). "Inclusive Education: A Case Study Approach." "International Journal of Inclusive Education", 10(3), 237-252.
9. Sharma, U., Salend, S. J. (2016). "Inclusion: Effective Practices for All Students." "Pearson".
10. Rouse, M., Florian, L. (2012). "Inclusive Practice in England: A Review of the Evidence." "British Educational Research Journal", 38(2), 243-265.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.